

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Житомирського
державного університету
імені Івана Франка
протокол № 10
від «28» серпня 2020 року

Голова Вченої ради

_____ В. М. Мойсієнко

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестаційний екзамен з психології розвитку

(назва атестації)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр та назва)

Спеціальність 053 Психологія
(код та назва)

Освітня програма Психологія розвитку
(назва)

Факультет Соціально-психологічний
(назва)

Введено в дію наказом ректора
Житомирського державного
університету імені Івана Франка
№ _____ від «28» серпня 2020 р.

Розробники програми:

кафедра психології розвитку та консультування:

Журавльова Л.П.: доктор психологічних наук, професор;

Пирог Г.В.: кандидат філософських наук, доцент;

Кулаковський Т.Ю.: кандидат психологічних наук, доцент;

Коломієць Т.В.: кандидат психологічних наук, доцент.

Програма атестації здобувачів вищої освіти розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології розвитку та консультування
Протокол № 13 від „ 12 ” травня 2020 р.

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Л.П. Журавльова
(ПП)

Програма атестації здобувачів вищої освіти розглянута і схвалена на засіданні вченої ради соціально-психологічного факультету
Протокол № 11 від „24” червня 2020 р.

Голова вченої ради факультету _____
(підпис)

І.М. Тичина
(ПП)

Програма затверджена на засіданні Вченої ради університету
Протокол № 10 від „ 28 ” серпня 2020 р.

Голова вченої ради університету _____
(підпис)

В. М. Мойсієнко

ВСТУП

Програма атестаційного екзамену з психології розвитку призначається для студентів заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» соціально-психологічного факультету. Вона складається з трьох частин: тестової, теоретичної та практично-творчих завдань з таких дисциплін: «Основи психометрики», «Методологія наукових досліджень», «Психологія особистісної та професійної самореалізації», «Психологія підприємництва та розвитку організацій». Виконання завдань передбачає узагальнення і систематизацію набутих теоретичних знань із зазначених вище психологічних дисциплін та здатність використовувати набуті теоретичні знання в практичній діяльності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

ПР2. Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень у формі наукових звітів різних форм (тез, статей, доповідей, презентацій).

ПР11. Оцінювати здобутки та визначити й аргументувати перспективи власної наукової роботи.

ПР12. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР13. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальна характеристика програми атестаційного екзамену з психології розвитку

Програма атестаційного екзамену включає:

- I. Перелік розділів і тем.
- II. Приклад практично-творчого завдання.
- III. Критерії оцінювання знань та вмінь студентів.
- IV. Список рекомендованих джерел.

I. Перелік розділів і тем

Атестаційний екзамен з психології розвитку для другого освітнього рівня «магістр» спеціальності 053 «Психологія», передбачає оцінку знань та умінь студентів з таких курсів:

- Основи психометрики
- Методологія наукових досліджень
- Психологія особистісної та професійної самореалізації
- Психологія підприємництва та розвитку організацій

ОСНОВИ ПСИХОМЕТРИКИ

Перелік розділів і тем

Основи психометрики

Методологічні основи психометрики

Психометрика, як прикладна дисципліна. Особливості спостережуваної поведінки та неспостережуваних психічних характеристик. Поняття тесту та тестування у психологічній науці. Проблема вимірювання у психології.

Організаційний етап в розробці тестів. Планування проекту з розробки тесту. Визначення змісту та специфікації тесту. Розробка пунктів та створення робочої версії тесту.

Апробація, корекція та уточнення тестів

Апробація та корекція пунктів тесту. Емпірична апробація пунктів тесту. Відбір та переформулювання пунктів тесту. Перевірка внутрішньої узгодженості та дискримінативності шкал тесту.

Корекція та уточнення процедури тестування. Затвердження змісту та структури тесту. Уточнення та затвердження процедури проведення тесту. Розробка та затвердження інструкцій.

Валідність та надійність.

Вивчення та перевірка валідності та надійності. Поняття валідності та надійності тесту. Вивчення ретестової надійності. Вивчення конструктивної валідності. Вивчення критеріальної валідності.

Стандартизація психометричних засобів. Формування вибірки стандартизації. Особливості проведення стандартизації для різних груп досліджуваних. Розробка та фіксація шляхів переходу до норм.

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Перелік розділів і тем

Наука: загальне поняття, завдання та функції. Класифікація наук. Наука як процес пізнання. Наука як система знань. Структура наукового знання. Форми організації наукового знання. Наука як соціальний інститут. Наука як діяльність.

Розвиток науки: передумови та етапи. Історія формування напрямів методології наукового пізнання до 21 століття. Виникнення університетів в Західній Європі, Америці, Азії, Росії. Становлення системи вищої освіти в Україні. Роль науки в соціально-економічному та технічному прогресі.

Підготовка та використання наукових кадрів. Особливості та тенденції підготовки кадрів дослідницької кваліфікації у світі. Організація наукової діяльності в Україні. Державна політика України в галузі науки. Етичні та правові основи наукової діяльності.

Поняття про методологію наукового дослідження. Метод наукового пізнання: поняття та характеристики. Класифікація методів наукового пізнання. Системний підхід у науковому пізнанні.

Структура наукової методології. Філософська методологія. Загальнонаукова методологія. Теоретичні та методологічні принципи науки. Конкретно-наукова методологія. Технологічний рівень методології.

Наукове дослідження: поняття, характеристики. Теоретичні методи наукового дослідження. Методи емпіричного дослідження.

Категорії та принципи психологічного дослідження. Класифікація методів психологічного дослідження. Загальні вимоги до науково-дослідницьких робіт в психології.

Наукова інформація: поняття й характеристики. Види наукової інформації. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Види наукових публікацій. Наукова стаття та тези: поняття, спільні та відмінні характеристики.

Теоретична модель: поняття та характеристики. Наукова модель і моделювання у психології. Побудова теоретичної моделі як теоретизація предмету науково-психологічного дослідження.

Етапи роботи над дослідженням. Поняття наукової проблеми. Тема, об'єкт та предмет дослідження. Мета, завдання та гіпотеза дослідження. Основна частина та висновки у науковій роботі з психології. Апробація результатів наукового дослідження.

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТІСНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Перелік розділів і тем

Поняття «особистісна самореалізація», «особистісне зростання», «розвиток особистості». Психоеаналітичні теорії про чинники особистісного росту (З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер та ін.). Гуманістичний підхід до розуміння проблем самореалізації (Г. Олпорт, А. Маслоу, К. Роджерс). Вітчизняні дослідження проблеми самореалізації. Інтегральний та прикладний характер сучасних підходів до проблеми.

Життєвий шлях особистості. Категорії «хронологічний», «біологічний», «соціальний», «психологічний» вік людини. Особистість і психологічний час. Концепція життєвого шляху. Прогресивний та регресивний напрями змін особистості. Способи самоактуалізації (за А. Маслоу). Інтраперсональні та інтерперсональні критерії особистісного росту (К. Роджерс).

Самореалізація і зрілість особистості. Особливості особистісного розвитку дорослих. Зрілість і дорослість. Види й структура зрілості. «Індивідуація» К. Юнга як «шлях до себе». Риси зрілої людини за Г. Олпортом. Ціннісно-смилові орієнтації особистості. Спосіб життя і стиль життя. Поняття «стратегія життя особистості» за К.О. Абульхановою-Славською.

Психологічні механізми самореалізації. Механізми особистісного зростання: адаптація, самореалізація, трансценденція (О. Андреев). Сфери реалізації особистісного розвитку. Внутрішні та зовнішні чинники особистісної самореалізації. Смысл життя як психологічний регулятор життя людини. Логотерапія В. Франкла. Зміни смыслу життя на різних етапах життєвого шляху людини.

Вікові та життєві кризи особистості. Поняття «вікової кризи» (Д.Б.Ельконін, Е.Еріксон, Ш.Бюлер, Л.С.Виготський). Поняття «життєва криза» особистості у психології. Життєві кризи особистості у концепціях Т.М.Титаренко, Ф.Ю.Василюка. Психологічна допомога людині під час життєвих криз.

Особистісні чинники професійної самореалізації. Зв'язок професійної та особистісної самореалізації. Напрями та способи реалізації особистості в професійній праці. Концепція професіонального розвитку (А. Мітіна). Основні стратегії (моделі) професіоналізації.

Професійна самореалізація: етапи та проблеми. Стадії професійного життя (Ш. Бюлер). Професійний вибір і професійне самовизначення у житті людини. Професійний шлях особистості. Етапи та типи планування кар'єри. Періодизація професійного становлення Є. Клімова. Рівні та структура професіоналізму особистості (А. Маркова). Акмеологія про розквіт життєвих сил особистості.

Професійні кризи особистості. Класифікація професійних криз. (Е.Ф. Зеєр, Е.Е. Симанюк). Умови виникнення і стратегії подолання криз професійного становлення особистості. Психологічна допомога людині під час професійних криз.

Особливості особистісного та професійного зростання у соціономічних професіях. Психологічні особливості професійного навчання психологів: етапи та кризи. Психолого-педагогічні основи формування професійної майстерності. Критерії ефективної реалізації особистісного потенціалу у професійному становленні. Особистісні та професійні якості фахівця соціальної сфери.

Напрями та принципи психологічної роботи з забезпечення особистісної та професійної самореалізації. Види діяльності психолога з забезпечення особистісного та професійного розвитку. Основні поняття тренінгу особистісного зростання. Методичне забезпечення тренінгової роботи. Принципи роботи психолога і тренінгової групи у напрямку самореалізації особистості.

ПСИХОЛОГІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Перелік розділів і тем

Основи психології підприємництва та психологія підприємця

Методологічні основи психології підприємництва та психологічні ознаки підприємництва. Підприємництво як основний вид організації економіки у ринкових відносинах. Предмет, завдання та методи психології підприємництва. Основні теорії розвитку психології підприємництва. Психологічні ознаки підприємництва: ризик, активність, творчість, лідерство, підприємливість

Психологія особистості підприємця. Вплив наявних інтелектуальних здібностей на результат підприємництва: логічне мислення, оригінальність мислення, креативність, інтуїція, освіченість тощо. Особливості рис характеру особистості підприємця, що сприяють підприємницькому успіху: ініціативність, схильність до творчої діяльності, сміливість, гнучкість, впевненість в собі, амбіційність, працездатність тощо. Набуті навички підприємцем і їх вплив на результат підприємництва: вміння заручатися підтримкою, співробітничати, завойовувати популярність, брати на себе ризики і відповідальність, організовувати людей, переконувати, розбиратися в людях.

Психологія підприємницької діяльності та розвиток організації

Психологія підприємницької діяльності. Психологія підприємницької організації. Мотиви та умови реалізації підприємницької діяльності в сучасних умовах. Характерні ознаки та закономірності розвитку підприємницької організації. Психологічні умови побудови підприємницької організації

Психологія підприємницької діяльності. Психологія підприємницької організації.. Поняття і критерії визначення організації. Класифікація організаційних структур і їх психологічна характеристика. Соціально-психологічні процеси в організації. Сутнісна характеристика поняття «розвиток організації». Зміни в організації. Класифікація організаційних змін

Розвиток організацій, командотворення.

Основні моделі розвитку організацій. Методи розвитку організацій.

Характеристика моделей розвитку організацій. Стадії розвитку організацій. Методи розвитку організацій. Технологія розвитку конкурентоздатності організацій. Інноваційна модель розвитку організацій як необхідний чинник її успішності на ринку

Робочі групи та команди в організаціях. Поняття робочої групи і команди. Формування команд. Рольовий розподіл в команді. Рольові конфлікти та методи їх подолання. Комунікація в командній роботі.

Організація як суб'єкт поведінки, психодіагностика в організації

Організація як суб'єкт поведінки. Характеристика організації як суб'єкта поведінки. Поняття організаційної культури, її типи та проблеми. Психологія конфліктів в організації. Методи розв'язання конфліктних ситуацій в організації.

Методи психологічної діагностики в організації. Методи діагностики персоналу організації. Методи діагностики команд в організації. Методи діагностики організаційної діяльності. Психологічне консультування з проблем ведення підприємницької діяльності і розвитку організації

II. ПРИКЛАД ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ

1. Для вивчення однієї із запропонованих проблем сформулюйте тему наукового дослідження з психології, об'єкт, предмет, гіпотезу, мету та завдання, можливі методи.

– *Початок відвідування дитиною дитячого садка є дуже стресовим періодом у житті дитини.*

– *Чи залежить від особистісних та професійних якостей персоналу успіх функціонування банківської установи?*

2. З метою розробки методики дослідження запропонованого психічного явища розробіть розгорнутий план створення тесту. В даному плані має бути: сформульовано попередні характеристики тесту, визначено джерела валідності, здійснено вибір психометричної та дослідницької моделей.

Проведіть презентацію, розробленого Вами, плану розробки тесту.

3. До психолога звернулася жінка 38 років із скаргами на втрату сенсу життя: «Останні 1,5 років мені здається, що я не на своєму місці. Я маю хорошу роботу, достатню зарплатню, але не відчуваю, що роблю справу, яку люблю. У дитинстві я мріяла стати художником. Але я ж не можу зараз усе покинути і почати малювати. Я так хочу відчувати задоволення від життя».

Завдання:

– Опишіть основні теоретичні положення, що будуть покладені в основу програми.

– Сформулюйте мету та завдання програми.

- Визначте тривалість програми, форму проведення, частоту зустрічей.
- Визначте етапи реалізації програми.
- Опишіть / продемонструйте 2-3 вправи, передбачені програмою.

4. З метою задоволення потреби клієнта, сформульованої у наданому Вам запиті, розробіть програму «тімблдіingu», що спрямована на вирішення наступних завдань:

1. Допомогти групі виявити проблемні місця в комунікаційній взаємодії;
2. Згуртувати колектив;
3. Виявити прихованих лідерів та допомогти групі оцінити потенціал всіх працівників з нової точки зору;
4. Підвищити рівень суб'єктивної відповідальності працівників за результати роботи команди;
5. Сформувати у учасників навички спілкування в стресових ситуаціях.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання теоретичної частини

1. Тестування – 20 балів.
2. Теоретичні питання – 40 балів.
3. Практично-творче завдання – 40 балів.

Критерії успішності виконання практично-творчого завдання

36-40 балів	<ul style="list-style-type: none">• Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт, доречно використовувати техніки проведення первинного інтерв'ю.• Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін.• Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок.• Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками.• Представлена інтерпретація результатів є вичерпною.• Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. Продемонстровано уміння представляти результати дослідження клієнту, надавати психологічну підтримку.• Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань, план заходів і критеріїв саморозвитку.
31-35 балів	<ul style="list-style-type: none">• Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт.• Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням.• Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін.• У переліку літератури представлені не лише підручники, посібники і словники, але й фахова, вузькоспеціалізована література із вказівкою на основні тези, що стосуються проблеми.• План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури.• В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення.• Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця.• Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок.• Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками.• Представлена інтерпретація результатів є вичерпною.• Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик

	<p>психотерапевтичної роботи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань і пали ахаодів для саморозвитку. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
26-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій в межах специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені підручники і посібники і словники, основні тези яких прив'язані до завдання. Використання фахової та періодичної літератури є обмеженим. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, але відсутній опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, визначено закономірності та тенденції його розвитку. • Опис підсумкового етапу в цілому відображає результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно, хоча наявні тези консультації. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку частково відображає специфіку завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
21-25 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів відсутні вказівки на можливі причини їх виникнення. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником.

	<ul style="list-style-type: none"> • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхово. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є розширеним варіантом якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку не прив'язана до специфіки завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
16-20 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи без обґрунтування. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі реально вивчені дисципліни. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких слабо прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає лише очевидно необхідні етапи без вказівки на ресурси. • Проблемні моменти не передбачені. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість не відповідає запиту, зведена таблиця заповнена помилково. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхнево. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є повторенням якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені некоректно або неповно.
0-15 балів	Є помилки у процедурі виконання завдання, які вплинули на результат дослідження.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основи психометрики

1. Анастаси А. Психологическое тестирование. / А. Анастаси, С. Урбина – СПб.: Питер, 2002. – 688с.
2. Батулин Н. А. Пособие по разработке тестов достижений (тестов по учебным дисциплинам) / Н. А. Батулин, Н. А. Курганский. - Челябинск: ЮУрГУ, 2001. - 75 с.
3. Батулин, Н. А. Технология разработки психодиагностических методик: монография / Н. А. Батулин, Н. Н. Мельникова, - Челябинск, Изд. центр ЮУрГУ, 2012. - 135 с.
4. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. / А.Д. Наследов – СПб.: Речь, 2004. – 392 с
5. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2006. – 350 с
6. Фер Р. М. Психометрика: Введение / Р. М. Фер, В. Р. Бакарак; пер. с англ. А. С. Науменко, А. Ю. Попова; под ред. Н. А. Батурина, Е. В. Эйдмана; Юж.-Урал. гос. ун-т, Каф. Психол. диагностика и консультирование. - Челябинск: Издательский Центр ЮУрГУ, 2010. — 413 с.

Методологія наукових досліджень

1. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник / В.М. Кислий. – Суми : Університетська книга, 2011. – 224 с.
2. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень : навч. посібник. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 216 с.
3. Лудченко, А. А. Основы научных исследований [Текст] : учеб. пособие / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак ; под ред. А. А. Лудченко. – К. : Знання, 2000. – 113 с.
4. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
5. Основи наукових досліджень : навч. посібник / за ред. В.І.Саюк, Є.Р.Чернишової. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 144 с.
6. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посібник. – К. : 2003. – 116 с.
7. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 352 с.

Психологія особистісної та професійної самореалізації

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.

2. Андреев О. Этапы личностного зростання / Александр Андреев // Психология і суспільство. – 2017. – №2. – С. 127–134.
3. Василюк Ф.Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций / Ф.Е. Василюк. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1984. – 200 с.
4. Гладкова В. М. Основы акмеологии [Текст] : підручник / В. М. Гладкова, С. Д. Пожарський. – Л. : Новий світ-2000, 2011. – 319 с.
5. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. – 4-е изд., перераб., доп. – М.: Академический Проект; Фонд «Мир», 2006. – 336 с.
6. Митина Л. М. Психология личностно-профессионального развития субъектов образования. — М. ; СПб. : Нестор-История, 2014. — 376 с. – Режим доступа : <https://www.pirao.ru/images/workers/MitinaLM/psikhologiya-razvitiya.pdf>
7. Психология життєвої кризи / [відп. ред. Т.М.Титаренко]. – К.: Агропромвидав України, 1998. – 348с.
8. Развитие личности у різних умовах соціалізації [Текст] : кол. монографія / за наук. ред. Л. О. Калмикової, Г. О. Хомич. – Київ : Слово, 2016. – 468 с.
9. Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник розвитку особистості [Текст] : монографія / [за ред. Н. В. Чепелевої]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 276 с.
10. Святенко, Ю. О. Тренінг особистісного зростання [Текст] : навч.-метод. посіб. для студентів / Ю. О. Святенко. – Київ : Слово, 2017. – 112 с.
11. Як будувати власне майбутнє: життєві завдання особистості [Текст] : монографія / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політичної психології ; за наук. ред. Т. М. Титаренко. – Кіровоград : Імекс ЛТД, 2012. – 511 с.

Психологія підприємництва та розвитку організацій

1. Акулов В.Б. Теория организации / В.Б. Акулов, М.Н. Рудаков: Учебное пособие. – Петрозаводск: ПетрГУ, 2002. – 142 с.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал. Ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг [Пер. с англ; Под ред. Л.Н. Ковалик]. – СПб.; М.; Харьков: Питер, 2001. – 288 с.
3. Журавльова Л.П. Емпатія в системі особистісних чинників успішної управлінської діяльності / Л.П. Журавльова // Актуальні проблеми психології. – 2008. – Т. І. – Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Ч. 20. – С. 92–95.
4. Кулаковський Т.Ю. Особистісна стратегія формування та розвитку здібностей, сприяючих підприємницькому успіху / Т.Ю. Кулаковський // [Зб. наук. праць інституту психології ім. Г.С. Костюка / За ред. В.О. Моляко]. – 2009. – Том 12, Випуск 7. – С. 125 – 131.
5. Макаrenchенко М.А. Современный подход к формированию гибких организационных форм / М.А. Макаrenchенко [Материалы семинаров

политехнического симпозиума «Молодые ученые – промышленности Северо-Западного региона»]. – СПб.: Из-во СПб. политехн. ун-та, 2003.

6. Макаrenchенко М.А. Теория организации и организационное поведение / М.А. Макаrenchенко: Учеб. пособие. - СПб.: СПбГУНиПТ, 2008. - 163 с.

7. Организационная психология : учебник для бакалавров / под ред. А. В. Карпова. - М. : Издательство Юрайт, 2012. - 570 с.

8. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва. Навчальний посібник. / Ю.Ф. Пачковський - К.: Каравела, 2018. - 416 с.

9. Підприємництво: психологічні, організаційні, економічні аспекти. Навч. посібник / С.Д. Максименко, А.А. Мазаракі, Л.П. Кулаковська, Т.Ю. Кулаковський. – К.:Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2012. – 720 с.

10. Психологические теории организации: Пер. с англ. / Э. Кирхлер, Катя Майер-Пести, Ева Хофманн. – Харьков: Гуманитарный Центр, 2005. – 310 с.

11. Реньш М.А. Организационная психология: учебное пособие / М.А. Реньш [и др.]; под ред. М.А. Реньш. Екатеринбург: Изд-во ГОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т», 2009. 255 с.

12. Філь О. А. Психологія розвитку конкурентоздатності організацій: рівні аналізу, психологічні складові та характеристики, методи дослідження / О. А. Філь // Правничий вісник Університету "КРОК". - 2012. - Вип. 11. - С. 185-198. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2012_11_28

13. Chen C.C. Does Entrepreneurial Self-efficacy Distinguish Entrepreneurs from Managers? / C.C. Chen, P.Greene, A.Crick // The Journal of Business Venturing. – 1998. – No. 13 (4). – Pp. 295–316.